

tibus nomen suum dedit : nomen istud obsolevit quando Turcæ primatum obtinuerunt.

Ministri religionis Mahumetanæ vocantur imanni, *imans* ; præsent orationibus, quæ a solis privatis nunquam fieri debent in templo, sed publice ac solemniter, sine cantu tamen celebrantur die veneri; hac die publicas habent conciones ad populum. Unus specialiter præpositus est unicuique templo (*mosquæ*), sicut parochus apud nos, et plures sub se habet imannos. Primus omnium in toto Turcarum imperio dicitur *mufti* vel *maphti* ; solus infallibiliter Alcoranum interpretatur. Quidam sunt etiam religiosi seu monachi *derreis* vel *derreiches* appellati, qui vitam ducunt cælibem, pauperem et valde austeram, saltem apparenter ; at huiusmodi professionem pro nutu relinquere possunt.

Vide Lectiones theologicas ad usum diœcesis Rothomagensis, t. 5 ; Hæcke, Religionis naturalis, etc., Principia, t. 2 ad calcem ; *Biographie universelle*, art. Mahomet et Aly ; *Exposition de la foi Musulmane*, traduite du turc par M. Garcin de Tassy, etc.

TRACTATUS DE ECCLESIA CHRISTI.

In præcedenti tractatu nostro demonstravimus solam religionem Christianam esse veram et divinam, solamque admittendam : omnes igitur homines tenentur, quantum in se est, eam cognoscere et amplecti.

Qui autem eam profitentur, in varias dividuntur societates quæ plurimis in punctis sibi contradicunt : earum igitur doctrina æqualiter vera non est ; quia Deus non potest revelare falsum : unde vel omnes a vera Christi doctrina recesserunt, et in errorem plus minusve impegerunt ; vel unica ex illis genuinam Christi doctrinam in sua integritate servat. Apertissimam hanc veritatem nemo inficiatur.

Maxima ergo cum diligentia nobis investigandum est an vera Christi doctrina in sua integritate adhuc existat, quomodo a diversis erroribus circa illam existentibus discerni possit et cognosci debeat, ad salutem consequendam.

Societas veram Christi doctrinam servans ab omnibus vocatur Ecclesia, et idcirco tractatus noster inscribitur :
DE VERA CHRISTI ECCLESIA.

In tres partes eum dividemus, quarum 1^a erit de veræ Ecclesiæ notis ; 2^a de ejus auctoritate, et 3^a de ipsius capite et membris. His tria præmittenda sunt capita : 1um de genere argumentorum quibus in præsentis tractatus decursu utendum est ; 2um de notione Ecclesiæ, et 3um de necessitate ipsi adhærendi.

I CAPUT PRÆVIUM.

DE GENERE ARGUMENTORUM QUIBUS IN PRÆSENTIS
TRACTATUS DECURSU UTENDUM EST.

Existentia et constitutio veræ Ecclesiæ sunt facta a libera Dei voluntate provenientia : in his ergo tractandis non

» Ecclesiæ quoque traditionem censeamus esse fide dignam. »

S. Epipli., Hæresi 61 : « Sed et traditione quoque opus est : neque enim ex scripturis peti possunt omnia. Idcirco alia scripto, traditione alia sanctissimi Apostoli reliquerunt. »

S. Aug. de Bapt. lib. 5, cap. 23 : « Sunt multa quæ universa tenet Ecclesia, et ob hoc ab Apostolis præcepta bene creduntur, quanquam scripta non reperiantur. »

S. Hieronymus, Dialogo contra Luciferianos, cap. 4 : « Etiam si Scripturæ auctoritas non subesset, totius orbis in hanc partem consensus instar præcepti obtineret ; nam et multa alia quæ per traditionem in Ecclesiis observantur, auctoritatem scriptæ legis sibi usurpaverunt. »

Clara sunt hujusmodi testimonia, et multo clariora apparerent si uniuscujusque integer legeretur contextus. Unde eruditus *Casaubon*, protestans, fatēbatur omnes sanctos Patres esse pro catholicis ; *Obreths*, non minus eruditus, testatur quod opera illorum legendo, antequam in sinum Ecclesiæ Romanæ rediisset, pluries tentatus fuerit ea projicere in terram, quia plena sibi videbantur *papismo*. Ergo Patrum testimonio evidenter constat admitendas esse divinas traditiones.

Hinc concilium Trident. merito definiit, sess. 4, decret. de Canonicis Script. « Omnem salutarem veritatem et morum disciplinam contineri in libris scriptis ; et sine scripto in traditionibus, quæ ipsius ore Christi ab Apostolis acceptæ, aut ab ipsis Apostolis, Spiritu sancto dictante, quasi per manus traditæ, ad nos usque pervenerunt. »

Notandum sanctos Patres sub triplici respectu considerari posse, vel ut proprias suas emittentes ideas, vel ut facta historica narrantes, vel ut testantes talem doctrinam in suis ecclesiis esse receptam tanquam a Christo aut ab Apostolis venientem. Sub ultimo hoc respectu optima sunt divinæ traditionis organa.

Eadem propositio aliquando probatur ex SS. Patribus et ex traditione, sicque duplex instituitur argumentum,

quia SS. Patres in uno argumento invocantur ut doctores, et in alio ut traditionis testes : aliunde veritates ab Apostolis descendentes aliter quam per SS. Patres ad nos pervenire possunt.

Prob. 3° ratione. Ab Adam usque ad Moysen, traditione habebatur fides de creatione mundi, de lapsu primi parentis, de vita futura, de redemptore venturo, de remedio peccati originalis, etc. A Moyse usque ad Christum, sola iterum traditione habebatur fides de remedio peccati originalis saltem pro feminis, de canonicitate librorum sanctorum et de multis aliis ; in nova autem lege viva voce tantum primo docuerunt Apostoli, plures ecclesiæ diu exstiterunt absque scriptis, et etiam nunc plura docentur et ubique velut divina creduntur, licet nec in Evangeliiis, nec in aliis Apostolorum scriptis inveniantur : sic ipsi protestantes admittunt beatam Deiparam semper fuisse virginem, baptismum parvulis esse conferendum, ab hæreticis rite collatum non esse iterandum, quatuor tantum esse Evangelia, etc. ; porro hæc omnia aliaque multa sola traditione constant : ergo.

Et vero Apostoli per orbem dispersi varias fundaverunt ecclesias, quæ vice sua alias genuerunt eisque traditiones suas transmiserunt : sic prodire omnes ecclesiæ Christianæ in mundo existentes. Si ergo omnes sint moraliter unanimes in admittenda aliqua doctrina ut divina, licet non scripta, certe negare non possumus eam esse reipsa divinam. Vel enim est divina, vel ab aliquo impostore fuit excogitata : at posterius dici non potest ; quis namque rationis compos credat aliquem impostorem, quantumvis in arte fallendi peritus supponatur, cunctis fidelibus ac pastoribus universarum ecclesiarum, locis, moribus et usu sermonis a se discrepantium, persuasisse velut divinam, a Christo et Apostolis venientem, doctrinam suppositivam de qua nihil unquam audiissent ? Manifestum est talem hypothesim esse prorsus absurdam : igitur admittenda est traditio ut via tutissima qua doctrina divina ad nos usque certo pervenire queat.

Inter alia opera quæ utiliter consuli possunt, vide *Bo-*

suet, variis in locis, et præsertim *Défense de la tradition; la Discussion amicale, lettre 4; Excellence de la religion catholique, ouvrage traduit de l'anglais de M. Milner, lettre 10e*, etc.

Hinc sequitur quod traditio constans et universalis tantam mereatur fidem quantum ipsa Scriptura sacra; ergo validissima subministrat argumenta ad dignoscenda fidei dogmata, et in primis divinam veræ Ecclesiæ constitutionem; etenim quæ vera traditione constant ut divina, tam certa sunt ac ea quæ in libris sacris describuntur. Ergo.

II CAPUT PRÆVIUM.

DE NOTIONE ECCLESIE.

Vox *Ecclesia*, a verbo Græco ἐκκλησία, *in-voco*, oriens, idem significat ac cœtus. In ipsis Scripturis sacris promiscue usurpatur pro cœtu, sive religioso, v. g. *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus*, Matth. XVIII, 17; sive profano, ut in Act. XIX, 32: *Erat enim ecclesia confusa*; sive etiam iniquo: *Odiŏ ecclesiam malignantium*, Ps. XXV, 5. Mos autem prævaluit ut vox illa pro cœtu religioso duntaxat sumeretur, imo ad designandum societatem religionem Christi profitentem consecraretur.

In triplici statu catholici considerant Ecclesiam Christi, videlicet, in cœlo triumphantem, in purgatorio patientem, et in terra militantem.

De sola Ecclesia prout est in terra militans, hic nobis agendum est.

Bellarminus eam definit: *Societatem hominum viatorum ejusdem fidei professione eorundemque sacramentorum participatione conjunctorum sub regimine legitimorum pastorum ac præsertim summi Pontificis*. Hæc quidem definitio, ab omnibus catholicis admissa, est accurata et naturam Ecclesiæ catholicæ perfecte describit, ut ex dicendis

in decursu tractatus patebit: sed hæretici quibuscum nobis dimicandum est, eam rejiciunt. Requiritur tamen ut commune cum illis habeamus principium extra dubium positum; ex quo procedentes, methodicam instituamus discussionem. *Bossuet* Ecclesiam sic definiuit in exordio famosissimi sui cum ministro *Claude* colloquii: *Societas hominum viatorum, veram Christi Doctrinam profitentium*. Fatentur ipsi protestantes definitionem istam esse veram et accuratam; hanc igitur admittimus.

III CAPUT PRÆVIUM.

DE NECESSITATE ADHÆRENDI VERÆ ECCLESIE.

Sensus quæstionis est utrum extra communionem cum vera Christi Ecclesia salus obtineri possit.

PROPOSITIO.

Qui scienter, aut saltem ex ignorantia vincibili, extra veram Ecclesiam morantur et decedunt, salutem æternam obtinere nequeunt.

Prob. 1°. Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus, Matth. XVIII, 17. *Qui non crediderit condemnabitur*, Marc. XVI, 16. Certe qui habendus est ut ethnicus et publicanus, qui damnandus est, salutem non consequetur: atqui talis est omnis qui vivit extra Ecclesiam.

Prob. 2°. B. Paulus, Eph. v, 23: *Christus caput est Ecclesiæ, ipse salvator corporis ejus*. Col. 1, 18: *Et ipse est caput corporis Ecclesiæ*. Unde sic. Caput non influit nisi in membra proprii corporis: ergo salus veniens a Christo obtineri non potest extra Ecclesiam.

In aliis locis Ecclesia dicitur *domus Dei, columna veritatis*, sponsa et amica Christi; porro repugnat salutem reperiri extra domum Dei, columnam veritatis et sponsam Christi: ergo.